

کمیته واژگانی در آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در مرحله مقدماتی

دکتر میریلا احمدی ©

دانشیار زبان روسی، ایران، تهران، دانشگاه تربیت مدرس،

تهران، ایران

mireyla@modares.ac.ir

طاهره قمرپور

دانشجوی دکتری زبان روسی، ایران، تهران، دانشگاه تربیت مدرس،

تهران، ایران

tahereh.ghamarpoor@gmail.com

واژه‌های کلیدی: کمیته واژگانی، آموزش زبان، زبان روسی، مرحله مقدماتی.

در این مقاله، مفهوم آموزش واژگان و جایگاه کمیته واژگانی^۱ در آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی^۲ در مرحله مقدماتی^۳ بررسی می‌شود. سپس درباره معنای کلمات در زبان روسی و نحوه آموزش آن‌ها و دشواری‌هایی که زبان‌آموزان هنگام فراگیری با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند، توجه می‌شود و به ویژگی‌های زبان مادری، معیارهای انتخاب کمیته واژگانی و نقش اصول آموزش در انتخاب آن‌ها، روش‌های معنی کردن واژگان و نقش کتاب درسی در آموزش آن‌ها پرداخته می‌شود.

آموزش واژگان در مرحله مقدماتی بخش‌های زیر را در برمی‌گیرد: _درک واژه به‌عنوان واحد آوایی و معنایی، _شناسایی کلماتی که نیازمند توضیح هستند، _تعیین معنای واژه در متن یا توضیح آن به کمک دائرةالمعارف^۴، معرفی واژگان تک‌معنایی^۵ و چندمعنایی^۶، معنای مستقیم^۷ و مجازی کلمات^۸.

۱. Лексический минимум

۲. РКІ

۳. Начальный этап

۴. Энциклопедия

۵. Однозначное слово

۶. Многозначное слово

۷. Прямое значение

روش‌شناسی معاصر^۲ آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی خاطرنشان می‌کند که دشواری‌های فراگیری واژگان از یک جهت با ویژگی‌های نظام واژگانی زبان روسی مرتبط است و از سوی دیگر با خصوصیات واژگان زبان مادری زبان آموزان. در مرحله آموزش، زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی معنای واژه، جایگاه ویژه‌ای دارد و با درک درست و صحیح واژه و کاربرد آن در گفتار در ارتباط است. واژگان چندمعنایی که دربردارنده نظام پیچیده معنای واژگانی هستند، دشواری‌های بسیاری برای زبان آموزان در فرآیند یادگیری زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی فراهم می‌کنند. در ساختار مفهومی، واژگان چندمعنایی، معنای اصلی و معنای مجازی با یکدیگر متفاوت هستند. زبان آموز، ابتدا معنای اصلی و سپس معنای مجازی واژگان را فرامی‌گیرد.^۳

کمینه واژگانی در آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در مرحله مقدماتی بسیار مهم است؛ زیرا زبان آموز با کسب توانایی و مهارت‌های کمینه واژگانی در این مرحله، برخوردار می‌شود و روزافزون واژگان زبان روسی را در مراحل بعدی یادگیری پایه‌گذاری می‌کند. حجم کمینه واژگانی در کتاب‌های مختلف آموزشی با توجه به آموزش نوع چهار مهارت زبانی (خواندن^۴، نوشتن^۵، صحبت کردن^۶ و گوش کردن^۷) متفاوت است؛ اما به‌طور متوسط حجم کمینه واژگانی در آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در مرحله مقدماتی ۷۵۰ واژه است.^۸ زبان آموز زبان روسی واژگان را در ارتباط متقابل یاد می‌گیرد که این امر موجب تسهیل فرآیند یادگیری واژگان می‌شود. فعالیت در جهت غنی کردن فرهنگ زبان آموزان، وظیفه برقراری و تثبیت کلمات جدید و همچنین معنای جدید را با واژگان آشنا در گفتار دنبال می‌کند.

لازم به یادآوری است که تمام معنای یک واژه در فرهنگ واژگانی فعال زبان آموزان قرار نمی‌گیرند. زبان آموزان هنگام فراگیری واژگان چندمعنایی و غنی کردن فرهنگ واژگانی، باید بیاموزند که متن، موجب محدودیت معنای کلمات می‌شود. در فرآیند آموزش واژگان باید ویژگی زبان مادری در نظر گرفته شود. معلم باید در نظر بگیرد که اختلاف در تعداد معنای واژگانی کلمات در زبان روسی و زبان مادری بسیار متنوع است. در آموزش واژگان زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی توجه به جنبه ظاهری کلمات روسی و زبان مادری زبان آموزان مهم است. می‌توانیم دو گروه از واژگان روسی را مشخص کنیم که فراگیری آن‌ها با دشواری‌های مشخصی همراه است: ۱. واژگانی که از لحاظ ساختار با واژگان زبان مادری زبان آموزان متفاوت هستند. ۲. واژگانی که از لحاظ آوایی به هم نزدیک هستند.

^۱. Переносное значение

^۲. Современная методика

^۳. Шаклеин, Рыжова, 2008: 175

^۴. Чтение

^۵. Письмо

^۶. Говорение

^۷. Слушание

^۸. Щукин, 2003:54

در حال حاضر روش‌شناسان^۱ معتقدند ضرورت کمیته واژگانی در هنگام آموزش زبان خارجی امری مسلم، شناخته‌شده و قابل قبول است. ضرورت انتخاب مطالب واژگانی قبل از همه توسط اهداف و وظایف آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در مرحله مقدماتی تعیین می‌شود. روش‌شناسان تصور می‌کنند ۳-۴ هزار واحد واژگانی برای تسلط بر زبان کافی است. در کمیته واژگانی برای فراگیری در مدارس ۴۰۰۰ واحد لغوی گنجانده شده است. مسئله کمیته واژگانی بسیار پیچیده است. به‌طور کلی از فرهنگ‌های زیر به‌عنوان منابع انتخاب واژگان استفاده می‌شود:

۱. فرهنگ‌های بسامد زبان روسی
۲. فرهنگ‌های موضوعی و اختصاری دوزبانه
۳. فرهنگ‌های حداقل
۴. فهرست واژگانی (از فرهنگ اژیکف^۲)

به‌طور مشخص کلمات پرسامد^۳، بر اساس فرهنگ واژگانی و بر اساس فرهنگ لغت انتهای کتاب گرفته می‌شود. حداقل‌های اسمی، قید، صفت، ضمایر، عدد به‌عنوان پرکاربردترین و پرسامدترین واژگان کتاب در زمینه‌های ارتباطات روزمره، کاری، دانشگاهی، تحصیلی، ورزشی، رستوران و کمی اطلاعات عمومی استفاده می‌شوند، واژگان قابل فهم و کاربردی که توسط بومیان زبان^۴ (مستقل از محل اقامت آن‌ها، شغل و شکل زندگی به کار می‌روند، در شمار کلمات معمول و متداول قرار می‌گیرند^۵).

برای انتخاب کمیته واژگانی اصول علمی - مستدل تدوین شده‌اند. هنگام انتخاب مطالب واژگانی برای فرهنگ حداقل واحد، به اصول زبان‌شناسی و آموزشی توجه می‌شود؛ زیرا انتخاب مطالب زبانی تحصیلی، به‌خصوص مطالب واژگانی توسط ویژگی‌های انتخاب خود موضوع و همچنین ویژگی آموزش زبان روسی به زبان‌آموزان خارجی تعیین می‌شوند. این اصول عبارتند از:

۱. اصل آماری انتخاب
۲. ترکیب واژگان
۳. امکانات واژه‌سازی کلمات
۴. ارزش معنایی واژه
۵. بی‌طرفی سبکی واژه
۶. اصل موقعیتی - موضوعی
۷. هدفمند بودن روش‌شناسی

^۱.методист

^۲.Словарь Ожегова

^۳.Обшеупотребительные слова

^۴.Носители языка

^۵. Литневская, Багрянцева, 2006: 220

آخرین اصل، این امکان را فراهم می‌کند که کمیته واژگانی را با دستور زبان در حال یادگیری، واژه-سازی و نمونه‌های دیگر هماهنگ کرد. واژه‌شناسی به «کمیته واژگانی واحد زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی در مرحله مقدماتی» وارد می‌شود و زبان‌آموزان مرحله مقدماتی باید بر آن مسلط شوند؛ اما کمیته واژگانی به‌هیچ‌وجه نباید به‌عنوان مرزی بررسی شود که نمی‌توان پا را از آن فراتر نهاد. از آنجایی که در آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی، کتاب درسی نقش مهمی دارد، باید ضروری‌ترین نقش‌ها را جهت غنی ساختن دایره واژگان زبان‌آموزان ایفا کند. به همین دلیل کمیته واژگانی در کتاب‌های درسی انعکاس کاملی دارد، بر اساس کمیته واژگانی، کتاب‌های درسی مختلف و نیز انواع فرهنگ‌های تحصیلی برای زبان‌آموزان دوره مقدماتی می‌توانند تدوین شوند.^۱

References

منابع

1. Литневская Е. И. Багрянцева В. А. *Методика преподавания русского языка в средней школе: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений* / Под. редакцией Е. И. Литневской. – М.: Академический проект, 2006. – 590 с.
2. Пшенко Л. М. Орлова Е. Ю. *Программа по русскому языку для начальных классов. (Система развивающего обучения Л. В. Занкова)*. 2011г. 58 с.
3. Шаклеин В. М. Рыжова Н. В. *Современная методика преподавания русского языка нерусским: Учебное пособие*. – М.: РУДН, 2008. – 528 с.
4. Щукин А.Н. *Методика преподавания русского языка как иностранного: Учеб. Пособие для вузов*. – М.: Высш. шк. 2003. – 334 с.

^۱.Шаклеин, Рыжова, 2008: 279-280